

Korte studies in Mattheüs (121)

De Bergrede (26)

‘Verder hebt u gehoord dat tegen de ouden gezegd is: U zult de eed niet breken, maar u zult voor de Heere uw eden houden. Maar Ik zeg u: Zweer in het geheel niet, niet bij de hemel, want dat is de troon van God; niet bij de aarde, want dat is de voetbank van Zijn voeten; en ook niet bij Jeruzalem, want dat is de stad van de grote Koning. Ook bij uw hoofd mag u niet zweren, want u kunt niet één haar wit of zwart maken; maar laat uw woord ja ja zijn en uw nee nee; wat hierboven uitgaat, is uit de boze.’ (Mat. 5:33-37).

Met deze vermaning verwijst de Heere ook naar de Thora, maar het is duidelijk dat Hij misstanden rondom het gebod van het zweren recht wil zetten en daarom aangeeft dat het maar beter is helemaal niet te zweren.

‘De eed breken’ is in het Grieks één woord. Het zelfstandig naamwoord vinden we terug in 1 Timotheus 1:10, ‘meinedigen’. De eed breken is hetzelfde als meineed plegen. Je hebt een eed gezworen, maar je woorden blijken achteraf een leugen te zijn. Hiertegen waarschuwt de Heere, zeker als Zijn Naam erbij betrokken wordt.

‘U mag geen valse eed afleggen in Mijn Naam en zo de Naam van uw God ontheiligen. Ik ben de HEERE. (Lev. 19:12).

Iemand kan ook een eed zweren met de belofte om iets te doen voor de Heere of voor iemand anders.

‘Wanneer een man de HEERE een gelofte doet of een eed zweert om een verplichting op zich te nemen, dan mag hij zijn woord niet schenden; overeenkomstig alles wat uit zijn mond komt, moet hij doen.’ (Num. 30:21).

Iets van deze strekking lezen we ook in Deuteronomium.

‘Wanneer u, de HEERE, uw God een gelofte gedaan hebt, mag u niet aarzelen die na te komen, want de HEERE Uw God zal dat zeker van u eisen en dan zou er zonde in u zijn. Maar als u ervan afziet een gelofte te doen, is er geen zonde in u. Wat er over uw lippen komt, moet u houden en doen, net als wanneer u de HEERE, uw God, een vrijwillige gave beloofd hebt, iets wat u met uw eigen mond gesproken hebt.’ (Deut. 23:21-23).

Het doen van een gelofte of eed onder de wet was dus niet verboden. Maar ook in deze tekst klinkt het ‘ja, ja’ en het ‘nee, nee’ door in de woorden ‘wat er over uw lippen komt, moet u houden’. Of het nu met een eed bekrachtigd was of niet.

Het eed zweren was waarschijnlijk ook weer iets dat onder invloed van de overlevering van de ouden een wat dubieus of oppervlakkig karakter had gekregen. Dat blijkt wel hoe de Heere het wat dit onderwerp betreft opnieuw tegen de Farizeeën en Schriftgeleerden op moest nemen. Het lijkt er sterk op dat deze groep een manier had gevonden om straffeloos onder hun eden uit te kunnen komen, zonder dat het meineed genoemd kon worden. Een hele doortrapte manier om de Thora te verdraaien en er onder de schijn van rechtvaardigheid de meest duivelse praktijken op na te houden. Hiertegen waarschuwt de Heere in de Bergrede en zegt Hij eenvoudig tegen zijn toehoorders: wees eerlijk en oprecht.

¹ Ook het verdere van dit hoofdstuk gaat over het doen van een gelofte en het verbreken ervan; in het bijzonder de belofte van een vrouw, die een dochter (vs. 3-5), een echtgenote (vs. 6-8, 10-15) of een weduwe (vs. 9) is. Hier ga ik nu verder niet op in.

Neem het volgende voorbeeld.

'Wee u, blinde leiders, die zegt: Heeft iemand gezworen bij de tempel, dan betekent dat niets; maar heeft iemand gezworen bij het goud van de tempel, dan is hij aan die eed gebonden.' (Mat. 23:16).

Dit was kennelijk een van de overleveringen. Dit is iets wat de blinde leiders zeiden en doorgaven aan het volk. Het maakt niet uit als je bij de tempel zweert. Je kunt de plechtigste beloften doen en bij de tempel zweren; je hoeft je er niet aan te houden. Nee, als je bij het goud van de tempel zou zweren... dan moet je je beloften houden. Dit klinkt buitengewoon krom en dat is het natuurlijk ook. Maar zo zijn overleveringen en tradities soms. Voor de Schriftgeleerden en Farizeeën was het in elk geval een mooie manier om onder hun eigen lichtvaardige eden uit te komen.

Het is de vraag of ze er zelf echt over hadden nagedacht. Een kind kan het antwoord op de volgende vraag bedenken.

'Wat is meer, het goud of de tempel, die het goud heiligt?'

In dezelfde trant gaat de Heere verder:

'En: heeft iemand gezworen bij het altaar, dan betekent het niets; maar heeft iemand gezworen bij de gave die daarop ligt, dan is hij aan die eed gebonden. Dwazen en blinden! Want wat is meer, de gave of het altaar, dat de gave heiligt. Wie daarom zweert bij het altaar, die zweert daarbij en alles waar daarop ligt; en wie zweert bij de tempel, die zweert daarbij en bij Hem Die daarin woont; en wie zweert bij de hemel, die zweert bij de troon van God en bij Hem Die daarop zit.' (Mat. 23:18-22).

Door allerlei listige trucjes en woordspelingen hadden 'de ouden' Gods Woord van al Zijn scherpte ontdaan en feitelijk valselijk zweren en meened plegen legaal gemaakt. Dit is wat Hij in een andere context bedoelt:

'Want terwijl u het gebod van God nalaat, houdt u zich aan de overlevering van mensen.'

'U stelt Gods gebod op een mooie manier terzijde om u aan uw overlevering te houden.'

'En zo maakt u het woord van God krachteloos door uw overlevering die u overgeleverd hebt; en veel van dergelijke dingen doet u.' (Mark. 7:8, 9, 13).

De Farizeeën en de Schriftgeleerden probeerden hun ja straffeloos nee en hun nee straffeloos ja te laten zijn. Tegen deze achtergrond zegt de Heere:

'Ook bij uw hoofd mag u niet zweren, want u kunt niet één haar wit of zwart maken.; maar laat uw woord ja ja zijn en uw nee nee; wat hierboven uitgaat is uit de boze.' (Mat. 5:37).